

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

УДК 370(477)

DOI <https://doi.org/10.12958/3083-7030-2025-2-54-62>**Безсмертна Наталія Сергіївна,**

молодший науковий співробітник

Науково-дослідного інституту українознавства

Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

м. Київ, Україна.

Natalia_bs@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-8853-1110>**ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ
ЯК ЧИННИК КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА:
УКРАЇНОЗНАВЧИЙ КОНТЕНТ-АНАЛІЗ**

Формування національної ідентичності молоді – одне з ключових завдань державної політики України, особливо в контексті сучасних безпекових викликів. Українська молодь, зокрема учнівська, є ключовим середовищем, у якому закладаються ціннісні орієнтири, культурна свідомість і громадянська позиція. Українознавчий контент – це ті знання, символи, наративи, що пов'язують учнів із національною історією, культурою, мовою та державністю. Українознавчий контент-аналіз наукових джерел вчених-українознавців дозволяє виявити, які саме національні меседжі, цінності й стратегії формально підтримує наукова спільнота. У сучасних умовах російсько-української війни та глобалізаційних викликів формування національної ідентичності учнівської молоді через освіту є особливо актуальним завданням для консолідації українського суспільства.

Питання формування, збереження та утвердження національної ідентичності досліджували у своїх працях такі вчені-українознавці як Я. С. Калакура, Г. М. Лозко, Т. А. Бевз, О. О. Газізова, Ю. С. Фігурний, О. В. Шакурова, Н. С. Безсмертна, Ю. В. Шинкарик та інші. Зокрема, Я. С. Калакура обґрунтував питання формування цивілізаційної ідентичності українства. Г. М. Лозко дослідила інституціональні виміри національно-патріотичного виховання в Україні в умовах війни. Т. А. Бевз систематизувала основні правові акти, що регулюють патріотичне виховання, та розглянула питання їхнього впровадження в освітній простір. О. О. Газізова дослідила як українознавство в освітніх практиках (через учнівські конкурси) реалізує законодавчі цілі формування патріотизму. Ю. С. Фігурний обґрунтував питання ролі українознавства у протидії «руському миру». О. В. Шакурова дослідила питання впливу українознавства на утвердження національної ідентичності. Н. С. Безсмертна проаналізувала державну мовну політику України та особливості її впливу на формування національної ідентичності. Ю. В. Шинкарик дослідила питання впровадження українознавчих наративів серед учнівської молоді під час російсько-української війни для підняття рівня національної ідентичності.

Так як українознавство як дисципліна ще не введено до переліку інваріативних (обов'язкових) освітніх галузей, затверджених Кабінетом Міністрів України, тому вчені-українознавці вважають своїм пріоритетним завданням працювати далі у цій царині (розробляти рекомендації для органів державної влади, організовувати та проводити Міжнародні конкурси з українознавства, Міжнародні літературно-мистецькі конкурси, Міжнародні конференції, конгреси, круглі столи, семінари тощо) для актуалізації українознавства у освітній та гуманітарний простір України.

Стаття виконується у темі науково-дослідної роботи № 25БП079-04 «Українознавчі практики у сфері утвердження національної ідентичності молоді як чинник консолідації українського суспільства» (науковий керівник – Газізова Олена) Науково-дослідного інституту українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Українознавчі практики, 2025). Цілі цієї статті – проаналізувати наукові джерела вчених-українознавців, щоб оцінити, як формулюються та закріплюються українознавчі компоненти, а також виявити їх потенціал у формуванні, збереженні та утвердженні національної ідентичності серед учнівської молоді як ключового чинника консолідації українського суспільства. Завдання дослідження: 1) проаналізувати джерельну базу проблеми; 2) осмислити сутність понять, які прямо чи опосередковано пов'язані з ідентичністю; 3) провести українознавчий контент-аналіз наукових джерел вчених-українознавців про ідентичність; 4) виявити, що інтеграція українознавства у шкільну освіту не лише систематизує знання про Україну, а й формує ціннісну орієнтацію, що закріплює приналежність молоді до української нації; 5) аргументувати ефективність українознавства у формуванні, збереженні та утвердженні національної ідентичності української молоді, яка, у свою чергу, є критично важливим елементом забезпечення консолідації українського суспільства; 6) обґрунтувати необхідність стратегічної державної підтримки українознавчого контенту як інструменту збереження національної ідентичності та зміцнення національної безпеки України; 7) зробити висновки дослідження.

Дослідження ґрунтується на якісно-кількісному методі дослідження, який використовується для об'єктивного та системного аналізу змісту текстів наукових досліджень вчених-українознавців Науково-дослідного інституту українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

На нашу думку, ототожнення індивідуумів з нацією на основі емоційного зв'язку, що виникає через сформовану систему уявлень про мову, культуру, традиції, політику, та прийняття групових норм і цінностей пробуджується у дитячому віці під впливом оточення (сім'ї, родини, друзів, ровесників тощо) і формується протягом всього періоду соціалізації. Тому дуже важливо з дитячого віку прищеплювати дитині національно-патріотичні уявлення щодо рідної мови, культури, звичаїв та традицій для формування національної ідентичності.

Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», який був прийнятий 13.12.2022 р., є дуже актуальним в умовах повномасштабної російської агресії, так як визначає державну політику у сфері утвердження української національної як складову національної безпеки, акцентуючи на формуванні національної ідентичності й оборонної свідомості громадян. У цьому Законі визначено, зокрема, такі поняття як «українська національна ідентичність» та «національно-патріотичне виховання», які є взаємопов'язаними напрямками державної політики.

Українська національна ідентичність – стійке усвідомлення особою належності до української нації як самобутньої спільноти, об'єднаної назвою, символами, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам'яттю, комплексом духовно-культурних цінностей, зокрема українською мовою і народними традиціями. Національно-патріотичне виховання – наскрізний виховний процес, спрямований на утвердження української національної та громадянської ідентичності, формування оборонної свідомості на основі суспільно-державних (національних) цінностей України, соціальної активності та відповідальності, готовності до дієвого виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, державної незалежності і територіальної цілісності України (Закон України, 2022).

У вчених-українознавців є багато теоретичних і практичних напрацювань з проблематики національної ідентичності та національно-патріотичного виховання української молоді, так як вони були виконавцями таких державних науково-дослідних робіт: 0123U100536 «Українознавство у впровадженні національно-патріотичного виховання в освітній та гуманітарний

простір України в умовах війни» (науковий керівник – Шакурова Ольга) та № 0123U100534 «Українознавство в системі національно-патріотичного виховання учнівської молоді в процесі збереження та відтворення ідентичності української нації в Україні та за кордоном» (науковий керівник – Газізова Олена) (Звіти, 2024).

Я. С. Калакура, досліджуючи формування цивілізаційної ідентичності українства, зазначає, що «цивілізаційна ідентичність належить до міждисциплінарних проблем. ... Проте цілісне пізнання цього явища можливе лише на шляхах інтеграції та синтезу знань, застосування міждисциплінарних методів дослідження, дотримання синергетичного та системного підходів, тобто за допомогою того інструментарію, яким послуговується українознавство» (Калакура, 2021, с. 15).

Г. М. Лозко стверджує, що в умовах російсько-української війни українознавчі дослідження, як ніколи, потребують державної підтримки та створення українознавчих закладів різних рівнів: академічного, університетського, обласного, місцевого. Формування позитивного ставлення до українознавства в українському суспільстві – таким має бути державницький підхід до зміцнення національної самосвідомості та збереження власної ідентичності (Лозко, 2024, с. 143).

Т. М. Бевз у своєму дослідженні приходить до висновків, що починаючи з 2015 р., поступово складалася нормативно-правова база національно-патріотичного виховання, були затверджені концепції, стратегії та цільові державні програми. В умовах повномасштабної війни рф проти України була затверджена нова Концепція національно-патріотичного виховання, а також вперше ухвалено Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», яким складовими державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності визначено національно-патріотичне та військово-патріотичне виховання. Пріоритетним напрямом у національній системі освіти в умовах повномасштабної війни має стати патріотичне виховання здобувачів освіти, яке є складовою частиною національної безпеки та обороноздатності держави, інструментом утвердження національної єдності (Бевз, 2023, с. 17).

О. О. Газізова зазначає, що у воєнний час українознавчі дослідження зміцнюють почуття належності до нації, формують опір до дезінформації та сприяють єдності суспільства. Зокрема, учнівські дослідження в цій галузі стають засобом актуалізації важливих тем: захисту мови, культурної спадщини, вивчення локальної історії та ролі героїв нашого часу. XVIII Міжнародний конкурс з українознавства продемонстрував здатність молодих дослідників інтегрувати науковий пошук і громадянську активність, освітньо-виховний ефект конкурсу проявляється як у сфері розвитку дослідницьких компетентностей, так і зміцненні громадянської позиції школярів, регіональна представленість конкурсу підкреслює його загальнонаціональний і міжнародний характер для збереження єдності України (Газізова, 2025, с. 18).

Ю. С. Фігурний та О. В. Шакурова переконані, що українознавство є невід'ємною частиною української національної освіти та національного гуманітарного простору, воно має повне право на місце у навчально-освітній програмі, тому є нагальна потреба повернути до шкільної програми закладів загальної середньої освіти і навчальних програм вищих навчальних закладів навчальну дисципліну «Українознавство», оскільки, саме українознавство допомагає комплексно пізнати походження українського народу, осмислити тернистий шлях його державотворення, досягнути сучасні проблеми й перспективи подальшого розвитку; підвищити роль й значення української мови як національної totoжності, важливого чинника міжнаціонального спілкування та вагомого фактору національної самобутності українців (Фігурний, Шакурова, 2023, с. 333).

У своєму індивідуальному дослідженні О. В. Шакурова, зазначає, що вчені-українознавці комплексно та системно досліджують різні аспекти української національної ідентичності як

основи національно-патріотичного виховання, послідовно та систематично впроваджують національно-патріотичні наративи в освітній та гуманітарний простір України під час російсько-української війни. Їхня діяльність, що включає не тільки теоретичне осмислення досліджуваної проблематики, а й її практичне втілення шляхом проведення учнівських конкурсів з українознавства, мистецьких учнівських конкурсів тощо, важливим фактором протидії російській агресії, допомагає консолідувати українську політичну націю та виховувати справжніх патріотів Української держави (Шакурова, 2024, с. 271).

Дослідниці-українознавці вважають, що «високий рівень української національної ідентичності українського народу допоможе українцям у відстоюванні своєї державності, незалежності, самобутності, культури, мови. Тому формування, розвиток, зміцнення та утвердження національної ідентичності українців має бути основною метою національно-патріотичного виховання у системі освіти підростаючого покоління, починаючи з дошкільного закладу, школи і завершуючи вищим навчальним закладом. ...саме такі предмети, як історія України, українська література та українознавство... мають бути тими базовими дисциплінами у всіх навчальних закладах від початкових до вищих для формування, розвитку, зміцнення та утвердження високого рівня національної ідентичності українців. Українознавчі конкурси, зокрема Міжнародний щорічний літературно-мистецький конкурс есе серед учнів 1–4, 5–8 та 9–11 класів на теми: «Воїн ЗСУ. Хто він?», «Образ сучасного українського воїна», сприяють посиленню національно-патріотичного виховання, підняттю рівня української національної ідентичності зростаючого покоління, зміцненню шанобливого ставлення учнів до воїнів Збройних сил України» (Шинкарик, Безсмертна, 2025, с. 211).

Науковицями-українознавцями також були розроблені «Рекомендації для Міністерства освіти і науки України щодо реформування системи національно-патріотичного виховання учнівської молоді». Зокрема, Т. А. Бевз та О. О. Газізова у рекомендаціях наголошують, що формування національної ідентичності учнівської молоді в умовах війни є багатограним процесом, що охоплює не лише засвоєння національних цінностей, але й активну участь у громадському житті. Учні, залучені до волонтерської діяльності, освітніх ініціатив та наукових українознавчих проєктів, не тільки зміцнюють свою ідентичність, але й стають активними учасниками формування нової України. Українознавчі практики в сучасній системі освіти України мають бути спрямовані на оновлення методичних підходів в системі національно-патріотичного виховання з метою підвищення рівня патріотичної свідомості, формування національної ідентичності та активної громадянської позиції учнівської молоді (Бевз, Газізова, 2025, с. 123–124).

Також для актуалізації українознавства у впровадженні національно-патріотичного виховання в гуманітарний та освітній простір в умовах російсько-української війни для Міністерства освіти і науки України та інших органів державної влади вчені-українознавці запропонували «Рекомендації для МОН України щодо комплексу заходів, спрямованих на активне використання українознавства у національно-патріотичному вихованні»: 1. Випрацювати ефективний механізм формування та реалізації державної політики у сфері національно-патріотичного виховання. Для впровадження та реалізації цього завдання необхідно ввести українознавство до переліку інваріативних (обов'язкових) освітніх галузей, затверджених Кабінетом Міністрів України; 2. Зберегти українознавство як важливу й базову складову навчального процесу, одну із найважливіших ланок знань та компетентностей для впровадження національно-патріотичного виховання; 3. Наповнити українознавчий контент новими знаннями про Україну та українців, новим емпіричним та теоретичним досвідом, який українці отримали під час кровопролитної боротьби з російською федерацією. 4. Українознавчий контент завдяки своєму інтегративному характеру може бути введений до всіх освітніх рівнів (початкова загальна освіта; базова загальна середня освіта; повна загальна середня освіта; професійно-технічна

освіта; неповна вища освіта; базова вища освіта; повна вища освіта). Інтегративне навчання допомагає виробленню цілісного бачення уявлень про світ та пошуку свого місця у ньому, міцної життєвої позиції та становленню особистості громадянина України. 5. Запровадити єдиний методичний та термінологічний підхід до реалізації процесу національно-патріотичного виховання на основі нормативно-правової бази, зокрема уніфікувати термінологічний апарат, розробити або актуалізувати (оновити) наявні програми з українознавства, напрацювати дидактичні матеріали з українознавства та методику викладання курсу «Українознавство» для всіх ланок освіти (Шакурова, Отрошко, Висотін, Фігурний, 2025, с. 102–112).

Отже, проведені дослідження свідчать про те, що українознавство як система інтегративних знань про Україну та українців у світовому часопросторі вбачає системний підхід до вивчення національного, що поєднує знання про мову, історію, літературу, традиції й культуру. Наукові дослідження вчених-українознавців підтверджують, що впровадження українознавства у освітній процес сприяє формуванню, збереженню та утвердженню національної ідентичності учнів, служить чинником консолідації суспільства. У період активної фази російсько-української війни українознавчі дослідження та практики, як ніколи, потребують державної підтримки. Формування позитивного ставлення до українознавства в українському суспільстві має бути державницьким підходом до зміцнення національної самосвідомості та утвердження національної ідентичності. Вчені-українознавці комплексно та системно досліджують різні аспекти української національної ідентичності як основи національно-патріотичного виховання, послідовно та систематично впроваджують національно-патріотичні наративи в освітній та гуманітарний простір України під час російсько-української війни.

На основі проведеного дослідження нами були сформульовані такі висновки: 1) Проаналізовано джерельну базу дослідження; 2) осмислено сутність понять, які прямо чи опосередковано пов'язані з ідентичністю; 3) проведено українознавчий контент-аналіз наукових джерел вчених-українознавців про ідентичність; 4) виявлено, що інтеграція українознавства у шкільну освіту не лише систематизує знання про Україну, а й формує ціннісну орієнтацію, що закріплює приналежність молоді до української нації; 5) аргументовано ефективність українознавства у формуванні, збереженні та утвердженні національної ідентичності української молоді, яка, у свою чергу, є критично важливим елементом забезпечення консолідації українського суспільства; 6) обґрунтовано необхідність стратегічної державної підтримки українознавчого контенту як інструменту формування, збереження та утвердження національної ідентичності та зміцнення національної безпеки України.

Список використаної літератури

1. Українознавчі практики у сфері утвердження національної ідентичності молоді як чинник консолідації українського суспільства. URL: <https://ndiu.knu.ua/naukova-diialnist/naukovi-proiektu/naukovi-proiektu-2025-2027/ukrainoznavchi-praktyky-u-sferi-utverdzhennia-natsionalnoi-identychnosti-molodi-iak-chynnyk-konsolidatsii-ukrainskoho-suspilstva>
2. Закон України від 13.12.2022 р. № 2834-IX «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
3. Звіти за результатами виконання науково-дослідних робіт творчими колективами Науково-дослідного інституту українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2024. URL: <https://ndiu.knu.ua/naukova-diialnist/zvity-za-temamy-ndr>
4. Калакура Я. С. Формування цивілізаційної ідентичності українства: міждисциплінарний дискурс. *Українознавство*. 2021. № 1(78). С. 12–28. DOI: [https://doi.org/10.30840/2413-7065.1\(78\).2021.224826](https://doi.org/10.30840/2413-7065.1(78).2021.224826)

5. Лозко Г. Інституціоналізація українознавства як науки та навчальної дисципліни в умовах російсько-української війни. *Українознавство*. 2024. № 1(90). С. 131–145. URL: <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/303893>
6. Бевз Т. А. Національно-патріотичне виховання в Україні: нормативно-правові засади. *Українознавство*. 2023. № 4(89). С. 24–40. DOI: [https://doi.org/10.30840/2413-7065.4\(89\).2023.293204](https://doi.org/10.30840/2413-7065.4(89).2023.293204)
7. Газізова О. О. Національно-патріотичне виховання у контексті утвердження української ідентичності в умовах війни: українознавчий контент. *Українознавство*. 2025. № 3(96). С. 8–21. URL: <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/339615>
8. Фігурний Ю., Шакурова О. Функціонування науки й освіти України в умовах російсько-української війни: роль українознавства у впровадженні національно-патріотичного виховання молоді в освітній простір та у протидії «руському миру». *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*. 2023. № 13/55. С. 314–334. DOI: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.13/55.283191>
9. Шакурова О. В. Роль українознавства у зміцненні української національної ідентичності та впровадженні національно-патріотичного виховання в освітній простір під час російсько-української війни. *Українознавство*. 2024. № 4(93). С. 267–274. URL: <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/315067>
10. Шинкарик Ю. В., Безсмертна Н. С. Промоція національної ідентичності та українознавчих наративів серед учнівської молоді в час російсько-української війни. *Українознавство*. 2025. № 1(94). С. 209–224. URL: <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/323508>
11. Бевз Т., Газізова О. Рекомендації для МОН України щодо реформування системи національно-патріотичного виховання учнівської молоді. *Українознавство*. 2025. № 1(94). С. 114–124. URL: <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/322788>
12. Шакурова О., Отрошко Л., Висотін М., Фігурний Ю. Рекомендації для МОН України щодо комплексу заходів, спрямованих на активне використання українознавства у національно-патріотичному вихованні. *Українознавство*. 2025. № 1(94). С. 102–113. URL: <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/322789>

References

1. Ukrainoznavchi praktyky u sferi utverdzhennia natsionalnoi identychnosti molodi yak chynnyk konsolidatsii ukrainskoho suspilstva [Ukrainian studies practices in the sphere of establishing national identity among young people as a factor in the consolidation of Ukrainian society]. Retrieved from <https://ndiu.knu.ua/naukova-diialnist/naukovi-proiekty/naukovi-proiekty-2025-2027/ukrainoznavchi-praktyky-u-sferi-utverdzhennia-natsionalnoi-identychnosti-molodi-iak-chynnyk-konsolidatsii-ukrainskoho-suspilstva> [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy vid 13.12.2022 r. № 2834-IX «Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti» [Law of Ukraine No. 2834-IX of 13 December 2022 «On the Basic Principles of State Policy in the Sphere of Establishing Ukrainian National and Civic Identity»]. (2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> [in Ukrainian].
3. Zvity za rezultatamy vykonannia naukovo-doslidnykh robot tvorchymy kolektyvamy Naukovo-doslidnoho instytutu ukrainoznavstva Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka [Reports on the results of research work carried out by creative teams at the Research Institute of Ukrainian Studies at Taras Shevchenko National University of Kyiv]. (2024). Retrieved from <https://ndiu.knu.ua/naukova-diialnist/zvity-za-temamy-ndr> [in Ukrainian].
4. Kalakura, Ya. S. (2021). Formuvannia tsyvilizatsiinoi identychnosti ukrainstva: mizhdystsyplynarnyi dyskurs [Formation of Ukrainian civilizational identity: an interdisciplinary discourse].

Ukrainoznavstvo – Ukrainian Studies, 1(78), 12–28. DOI: [https://doi.org/10.30840/2413-7065.1\(78\).2021.224826](https://doi.org/10.30840/2413-7065.1(78).2021.224826) [in Ukrainian].

5. Lozko, H. (2024). Instytutstyalizatsiia ukrainoznavstva yak nauky ta navchalnoi dystsypliny v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny [Institutionalization of Ukrainian studies as a science and academic discipline in the conditions of Russia-Ukraine war]. *Ukrainoznavstvo – Ukrainian Studies*, 1(90), 131–145. Retrieved from <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/303893> [in Ukrainian].

6. Bevz, T. A. (2023). Natsionalno-patriotychne vykhovannia v Ukraini: normatyvno-pravovi zasady [National patriotic education in Ukraine: regulatory and legal framework]. *Ukrainoznavstvo – Ukrainian Studies*, 4(89), 24–40. DOI: [https://doi.org/10.30840/2413-7065.4\(89\).2023.293204](https://doi.org/10.30840/2413-7065.4(89).2023.293204) [in Ukrainian].

7. Hazizova, O. O. (2025). Natsionalno-patriotychne vykhovannia u konteksti utverdzhennia ukrainskoi identychnosti v umovakh viiny: ukrainoznavchyi kontent [National-patriotic education in the context of confirming Ukrainian identity in war conditions: Ukrainian studies content]. *Ukrainoznavstvo – Ukrainian Studies*, 3(96), 8–21. Retrieved from <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/339615> [in Ukrainian].

8. Fihurnyi, Yu., & Shakurova, O. (2023). Funktsionuvannia nauky y osvity Ukrainy v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny: rol ukrainoznavstva u vprovadzhenni natsionalno-patriotychnoho vykhovannia molodi v osvittii prostir ta u protydii «russkomu myru» [Functioning of science and education in Ukraine in the conditions of the Russian-Ukrainian war: the role of Ukrainian studies in the implementation of national patriotic education of youth in the educational area and against the «Russian world»]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya Istoriia – Problems of the humanities: a collection of scientific works of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. History Series*, (13/55), 314–334. DOI: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.13/55.283191> [in Ukrainian].

9. Shakurova, O. V. (2024). Rol ukrainoznavstva u zmitsnenni ukrainskoi natsionalnoi identychnosti ta vprovadzhenni natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v osvittii prostir pid chas rosiisko-ukrainskoi viiny [The role of Ukrainian studies in strengthening the Ukrainian national identity and implementing the national and patriotic education of youth in the educational area during the war]. *Ukrainoznavstvo – Ukrainian Studies*, 4(93), 267–274. Retrieved from <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/315067> [in Ukrainian].

10. Shynkaryk, Yu. V., & Bezsmertna, N. S. (2025). Promotsiia natsionalnoi identychnosti ta ukrainoznavchykh naratyviv sered uchnivskoi molodi v chas rosiisko-ukrainskoi viiny [Promotion of national identity and Ukrainian studies narratives among younger schoolchildren during the Russian-Ukrainian war]. *Ukrainoznavstvo – Ukrainian Studies*, 1(94), 209–224. Retrieved from <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/323508> [in Ukrainian].

11. Bevz, T., & Hazizova, O. (2025). Rekomendatsii dlia MON Ukrainy shchodo reformuvannia systemy natsionalno-patriotychnoho vykhovannia uchnivskoi molodi [Recommendations for the Ministry of Education and Science of Ukraine on reforming the system of national-patriotic education of student youth]. *Ukrainoznavstvo – Ukrainian Studies*, 1(94), 114–124. Retrieved from <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/322788> [in Ukrainian].

12. Shakurova, O., Otroshko, L., Vysotin, M., & Fihurnyi, Yu. (2025). Rekomendatsii dlia MON Ukrainy shchodo kompleksu zakhodiv, spriamovanykh na aktyvne vykorystannia ukrainoznavstva u natsionalno-patriotychnomu vykhovanni [Recommendations for the Ministry of Education and Science of Ukraine and other state authorities of Ukraine on a set of measures aimed at the active use of Ukrainian studies in national and patriotic education]. *Ukrainoznavstvo – Ukrainian Studies*, 1(94), 102–113. Retrieved from <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/322789> [in Ukrainian].

Безсмертна Н. С. Формування національної ідентичності молоді як чинник консолідації українського суспільства: українознавчий контент-аналіз

У статті проведено українознавчий контент-аналіз наукових джерел про формування національної ідентичності учнівської молоді як критично важливого чинника забезпечення національної безпеки України. Виявлено, що українознавство як система інтегративних знань про Україну та українців у світовому часопросторі вбачає системний підхід до вивчення національного, що поєднує знання про мову, історію, літературу, традиції й культуру. Показано, що впровадження українознавства у освітній процес сприяє формуванню, збереженню та утвердженню національної ідентичності учнів, служить чинником консолідації суспільства. З'ясовано, що у період активної фази російсько-української війни українознавчі дослідження та практики, як ніколи, потребують державної підтримки. Встановлено, що вчені-українознавці комплексно та системно досліджують різні аспекти української національної ідентичності як основи національно-патріотичного виховання, послідовно та систематично впроваджують національно-патріотичні наративи в освітній та гуманітарний простір України під час російсько-української війни. Показано, що інтеграція українознавства у шкільну освіту не лише систематизує знання про Україну, а й формує ціннісну орієнтацію, що закріплює приналежність молоді до української нації. Зроблено висновок про ефективність українознавства як системи інтегративних знань про Україну та українців у світовому часопросторі, що сприяє формуванню національної ідентичності української молоді, яка, у свою чергу, є критично важливим елементом забезпечення національної безпеки України. Обґрунтовано необхідність стратегічної державної підтримки українознавчого контенту як інструменту формування, утвердження, збереження національної ідентичності та зміцнення національної безпеки України.

Ключові слова: національна ідентичність, учнівська молодь, національна безпека, українознавство, національно-патріотичне виховання.

Bezsmertna N. S. Formation of national identity of youth as a factor of consolidation of Ukrainian society: Ukrainian studies content analysis

The article conducts a Ukrainian studies content analysis of scientific sources on the formation of national identity of student youth as a critically important factor in ensuring the national security of Ukraine. It is revealed that Ukrainian studies as a system of integrative knowledge about Ukraine and Ukrainians in the world space-time sees a systematic approach to the study of the national, combining knowledge about language, history, literature, traditions and culture. It is shown that the introduction of Ukrainian studies into the educational process contributes to the formation, preservation and affirmation of the national identity of students, serves as a factor of consolidation of society. It is found that during the active phase of the Russian-Ukrainian war, Ukrainian studies research and practices, more than ever, need state support. It is established that Ukrainian scholars comprehensively and systematically research various aspects of Ukrainian national identity as the basis of national-patriotic education, consistently and systematically introduce national-patriotic narratives into the educational and humanitarian space of Ukraine during the Russian-Ukrainian war. It is shown that the integration of Ukrainian studies into school education not only systematizes knowledge about Ukraine, but also forms a value orientation that consolidates the youth's belonging to the Ukrainian nation. The conclusion is made about the effectiveness of Ukrainian studies as a system of integrative knowledge about Ukraine and Ukrainians in the world space-time, which contributes to the formation of the national identity of Ukrainian youth, which, in turn, is a critically important element of ensuring the national security of Ukraine. The need for strategic state support of Ukrainian studies content as a tool for the formation, establishment, preservation of national identity and strengthening the national security of Ukraine is substantiated.

Key words: national identity, students, national security, Ukrainian studies, national-patriotic education.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції: 25.11.2025 р.

Прийнято до друку: 23.12.2025 р.

Опубліковано: 29.12.2025 р.